

14.03.2017

Sotep/18

§ 89

Selvitys omaishoidon tuesta Helsingissä

HEL 2017-002861 T 00 01 01

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti merkitä tiedoksi saadun selvityksen.

Lisäksi lautakunta päätti esittelijän ehdotuksesta poiketen kehottaa virasto tekemään riittävän määrän omaishoidon tuen palvelutarpeen kartoituksia käyttäen hyödyksi uudistettuja palvelutarpeen kriteerejä. Tällainen kartoitus tulee tehdä mahdollisimman nopeasti, jotta lautakunta voi sen pohjalta arvioida, miten uudistetut kriteerit vaikuttaisivat etenkin alle 18-vuotiaiden omaishoitosopimusten ehtoihin ja omaishoidon tuen rahoitukseen ottaen huomioon myös yli 18-vuotiaat. Kartoitus tuodaan lautakuntaan, minkä pohjalta päätetään, miten omaishoidon sopimusten uudistamista jatketaan.

Samalla lautakunta kehotti, ettei virasto tekisi uusia päätöksiä nykyisille alle 18-vuotiaille asiakkaille, vaan odottaisi kunnes lautakunta on käsitellyt kartoituksen tulokset ja tehnyt johtopäätökset.

Käsittely

Asiassa tehtiin seuraava vastaehdotus:

Vastaehdotus 1:

Puheenjohtaja Maija Anttila: "Lisäksi lautakunta päättää kehottaa virastoa tekemään riittävän määrän omaishoidon tuen palvelutarpeen kartoituksia käyttäen hyödyksi uudistettuja palvelutarpeen kriteerejä. Tällainen kartoitus tulee tehdä mahdollisimman nopeasti, jotta lautakunta voi sen pohjalta arvioida, miten uudistetut kriteerit vaikuttaisivat etenkin alle 18-vuotiaiden omaishoitosopimusten ehtoihin ja omaishoidon tuen rahoitukseen ottaen huomioon myös yli 18-vuotiaat. Kartoitus tuodaan lautakuntaan, minkä pohjalta päätetään, miten omaishoidon sopimusten uudistamista jatketaan.

Samalla lautakunta kehottaa, ettei virasto tekisi uusia päätöksiä nykyisille alle 18-vuotiaille asiakkaille, vaan odottaisi kunnes lautakunta on käsitellyt kartoituksen tulokset ja tehnyt johtopäätökset."

Kannattaja: Jäsen Sami Heistaro

Sosiaali- ja terveyslautakunta hyväksyi puheenjohtaja Maija Anttilan vastaehdotuksen yksimielisesti ilman äänestystä.

Esittelijä

va. virastopäällikkö
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, va. virastopäällikkö, puhelin: 310 42215
juha.jolkkonen(a)hel.fi

Liitteet

1 Omaishoidon tuen vanhojen ja uusien myöntämisperusteiden vertailu

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta päättää merkitä tiedoksi saadun selvityksen.

Esittelijän perustelut

Laki omaishoidon tuesta

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Kunta voi myöntää omaishoidon tukea, jos:

1. henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa;
2. hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla;
3. hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia;
4. omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää;
5. hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva; ja
6. tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio on lain mukaan vähintään 392 euroa kuukaudessa. Jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä, palkkio on lain mukaan vähintään 784,01 euroa kuukaudessa edellyttäen, että hoitajalla ei ole tältä ajalta vähäistä suurempia työtuloja, oikeutta sairausvakuutuslain mukaiseen erityishoitorahaan tai oikeutta vuorotteluvapaalain mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Kunta ja omaishoitaja voivat sopia, että omaishoitaja pitää vapaansa useampana alle vuorokauden pituisena jaksona.

Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus, jonka liitteenä on oltava hoito- ja palvelusuunnitelma.

Omaishoitosopimuksen tulee sisältää tiedot ainakin hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta, oikeudesta vapaapäiviin ja vapaan järjestämisestä sekä hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajalta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä. Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena.

Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.

Omaishoidon tuki Helsingissä

Helsinki tukee omaishoitoa erittäin hyvin. Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu kokonaistilanteen arviointiin, jossa huomioidaan omaishoitajan antaman hoidon vaativuus ja sitovuus sekä hoitajan kyky toimia omaishoitajana. Hoidettavan edun toteutuminen on aina ensisijaista. Kokonaistilanteen arvioinnissa arvioidaan mitä muita palveluja omaishoitoperhe tarvitsee ja kodin sopivuus omaishoitoon. Perheen kotitöitä ja kodin ulkopuolisia asioita ei huomioida omaishoidon tuen hoitoisuusryhmää arvioitaessa. Kokonaistilanteen arvioinnissa otetaan huomioon omaishoitajan omaishoidettavalle antama päivittäisen henkilökohtaisen hoidon määrä seuraavissa toiminnoissa: peseytyminen,

ruokailu, liikkuminen, lääkitys, pukeminen, WC-toiminnot ja muut terveyden- ja sairaanhoidolliset hoitotoimenpiteet. Lasten ja nuorten kohdalla omaishoidon tuen arvioinnissa hoidon ja huolenpidon tarvetta sekä hoidon sitovuutta verrataan terveeseen tai vammattomaan ikätoveriin.

Omaishoidon sosiaaliohjaajat selvittävät omaishoitoperheiden tilanteen ja tekevät palvelutarpeen arvioinnit, hoito- ja palvelusuunnitelmat sekä päätökset. He myös järjestävät tarvittavat palvelut ja antavat psykososiaalista tukea perheelle.

Vaihtoehtoja vapaapäivien aikaisen hoidon järjestämiseksi on useita. Vapaa voidaan järjestää lyhytaikaishoitona kunnan tai palvelusetelituottajan yksikössä, sijaisomaishoitajan avulla, päivätoimintana, osavuorokautisena hoitona (päivä- tai yöhoitona) tai kotiin annettavana lomituspalvelusetelillä. Aiemmin erityislapsenvahtitoimintana tunnettu palvelu on laajentunut koskemaan 0–64 -vuotiaita omaishoidettavia ja jatkuu nimellä tunti- ja vuorokautisen korvaus, joka on yksi omaishoidon lomituksen vaihtoehto (2 x 6 h/kk tai 3 x 6 h/kk) ja jossa tunnit voi pilkkoa lyhempiin jaksoihin eikä omavastuuosuutta peritä. Myös muita uusia vaihtoehtoja vapaiden järjestämiseksi selvitetään.

Helsingissä on runsaasti muitakin omaishoitoa tukevia palveluja, kuten omaishoidon kotiavustajapalvelu, lyhytaikaishoito, päivätoiminta ja kotihoito. Omaishoidon toimintakeskukset tarjoavat palveluohjausta, vertaistukea, monipuolista ryhmätoimintaa asiakkaiden toiveiden mukaan sekä virkistystoimintaa, kuten retkiä, juhlia ja muita tapahtumia. Omaishoitajille on järjestetty valmennuskursseja jo useamman vuoden ajan omaishoidon toimintakeskuksissa. Helsingissä on käytössä myös omaishoitajien sähköinen hyvinvointi- ja terveystarkastus. Tukea ja palveluja järjestetään myös yhdessä järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa.

Omaishoitajat Helsingissä vuonna 2016

	YH- TEEN- SÄ	6 -VUO- TIAAT TAI AL- LE	7–17 - VUOTI- AAT	18–64 - VUOTI- AAT	65–74 - VUOTI- AAT	75–84 - VUOTI- AAT	85-VUO- TIAAT TAI YLI
YH- TEEN- SÄ	3958	226	711	837	561	968	655
HOITOI- SUUS- RYHMÄ							
1	113	4	6	30	25	28	20

2	578	39	49	109	122	168	91
3	1460	74	259	272	195	403	257
4	2018	120	421	468	248	437	324

Omaishoidon tuen uudistaminen 1.2.2017 alkaen

Omaishoidon tuen lainsäädäntö uudistui 1.7.2016 alkaen. Kaikille sopimuksen tehneille omaishoitajille taataan kaksi tai kolme vapaapäivää kuukaudessa. Kaikkia koskeva vapaapäiväoikeus on lainsäätäjältä selkeä viesti siitä, että omaishoidon tukea tulee erityisesti kohdentaa runsaammin tukea tarvitseville omaishoitoperheille. Omaishoidon tuki ei ole myöskään tarkoitettu ensisijaiseksi tai pääsääntöiseksi toimeentulon lähteeksi.

Lainsäädännön uudistumiseen liittyen omaishoidon tukea uudistettiin Helsingissä helmikuun 2017 alusta alkaen. Omaishoidon tukea ja tuen myöntämisperusteita on ollut tarpeen uudistaa myös siksi, että niitä ei ole uudistettu vuosiin. Aiemmat myöntämisperusteet olivat myös yleisemmällä tasolla, mikä aiheutti työntekijäkohtaista vaihtelua päätöksenteossa.

Monilla omaishoitoperheillä palvelutarpeen arvioinnit ja niihin perustuvat omaishoidon tuen päätökset ovat jopa useita vuosia vanhoja eivätkä perustu enää perheiden tämänhetkiseen tilanteeseen. Palvelujen myöntämisperusteissa on myös syytä lähentyä muita kuntia palvelujen yhdenvertaisuuden sekä tulevan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksen vuoksi, jolloin palveluja ei voida enää myöntää eri kuntien asukkaille eri perustein.

Omaishoidon tuen myöntämisperusteet on määritelty sosiaali- ja terveysviraston virastopäällikön hyväksymässä niin sanotussa pysyväsuhjeessa. Ohje on tarkoitettu viranhaltijoiden päätöksenteon tueksi ja turvaamaan asiakkaiden yhdenvertaista kohtelua. Omaishoidon hoitoisuusryhmiä (maksuluokkia) on jatkossa aiempien neljän sijasta kolme, ja alle 18-vuotiaille ja 18 vuotta täyttäneille on omat myöntämisperusteensa, joita aiemmin ei ole ollut. Uudet hoitopalkkiot, jotka perustuvat hoidon vaativuuteen, ovat enintään 1500, 750 tai 392 euroa kuukaudessa.

Helsingin omaishoidon tuen myöntämisperusteet on uudistettu niin, että ne olisivat mahdollisimman yhtenevät pääkaupunkiseudun muiden kuntien, erityisesti Espoon ja Vantaan vastaavien kanssa. Täysin yhteisiin myöntämisperusteisiin ei ole vielä kuntien kesken päästy. Espoossa on kolme hoitoisuusryhmää, joissa palkkiot ovat 1698,20, 784 ja 431,13 euroa kuukaudessa. Espoossa alle 3-vuotiaille lapsille myönnetään

omaishoidon tukea vain erityisistä syistä. Vantaalla on ainoastaan kaksi hoitoisuusryhmää, joissa palkkiot ovat 774,98 ja 387,49 euroa kuukaudessa. Helsingissä omaishoitoa tukevat palvelut ovat erityisen hyviä ja monipuolisia.

Omaishoitoperheet saavat uudet päätökset omaishoidon tuesta vuoden 2017 aikana. Uuteen päätökseen asti maksetaan voimassaolevan päätöksen mukaista omaishoidon tuen hoitopalkkiota. Osalla omaishoidon tuen nykyisistä asiakkaista tuki voi lisääntyä ja osalla vähentyä. Osa ei välttämättä enää jatkossa ole omaishoidon tuen piirissä, jolloin perheelle voidaan tarvittaessa järjestää muita palveluja, kuten lapsiperheiden kotipalvelua, kotihoitoa, tukihenkilötoimintaa tai harkinnanvaraista lyhytaikaishoitoa.

Omaishoidon tuen kustannukset ja peittävyys

Lainmuutoksen myötä Helsinki tukee vuonna 2017 omaishoitoa aiempaa enemmän. Omaishoidon tukemiseen on varattu vuonna 2017 noin 33 milj. euroa, joka on peräti 8,5 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2016. Ilman myöntämisperusteiden uudistamista vapaapäiväoikeuden laajenemisen kustannuksiksi Helsingissä on arvioitu jopa 13 milj. euroa vuodessa.

Suorat kustannusvertailut muihin kuntiin eivät ole erityisen luotettavia johtuen muun muassa eroista palveluissa ja budjetoinnissa. Karkean arvion mukaan Helsinki on kuitenkin varannut omaishoidon tukemiseen määrärahaa asukaslukuun suhteutettuna noin 28 % enemmän kuin Espoo ja noin 77 % enemmän kuin Vantaa.

Myös omaishoidon tuen peittävyys on Helsingissä omaa luokkaansa. Kuuden suurimman kaupungin Kuusikko-raportin 2015 mukaan Helsingissä omaishoitajien osuus väestöstä on selvästi muita pääkaupunkiseudun kuntia korkeampi. Alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen väestöosuus on Helsingissä 0,34 %, Espoossa 0,04 % ja Vantaalla 0,23 %. Yli 65-vuotiaiden omaishoidon tuen väestöosuus on Helsingissä 2,13 %, Espoossa 1,61 % ja Vantaalla 1,99 %.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Omaishoitajat tekevät arvokasta työtä, ja omaishoito tarjoaa monelle vammaiselle, pitkäaikaissairaalle ja ikääntyneelle helsinkiläiselle mahdollisuuden asua kotona. Omaishoitoperheiden tarpeiden arviointiin perustuva, oikein kohdennettu omaishoidon tuki voi edistää omaishoidettavien ja omaishoitajien terveyttä ja hyvinvointia.

Esittelijä

va. virastopäällikkö
Juha Jolkkonen

14.03.2017

Sotep/18

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, va. virastopäällikkö, puhelin: 310 42215
juha.jolkkonen(a)hel.fi

Liitteet

1 Omaishoidon tuen vanhojen ja uusien myöntämisperusteiden vertailu

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Postiosoite

PL 1
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

800012-62637

Alv.nro

FI02012566